

byłego internowanego na Litwie: Z. S. S. R.

1) Dane osobiste / imię i nazwisko, stopień wojsk, wiek, zawód, i stan cywilny

Grzelak Wacław - starszy sierżant - 42 lata, podoficer zawodowy - żonaty.

2) Data i okoliczności aresztowania: 19. IX. 1939r. na rozkaz Komendanta Garnizonu Wilno, razem z całego Garnizonu Wilno - przekroczeniem granicy Litewskiej / Ławicy - Żuwi.

3) Nazwa obozu: a) Litwa: Łotoga, Łikomyzaki, oraz b) Z. S. S. R.: Żuchnowo, Murmausk, Polnysep Łolski, Archangielsk, Talisa / Juauovo /

4) Opis obozu: - Łotoga: wille nadlewnicze, budynki drewniane - piętrowe, wilgotne i zimne - higiena nie dostateczna - wyżywienie dobre.

Łikomyzaki: koszarę rosyjskie / carskie / wilgotne i zimne, położone w miasteczku,

Żuchnowo: koszarę drewniane budowane przez internowanych, wilgotne i b. zimne,

teren ograniczony 3 ma rzędami drutu kolczastego - 35. km. od stacji kolejowej, koszarę położone w polu,

Murmausk: namioty w dolinie obok rzeki z wysłankami stron górami skalistymi,

teren b. ograniczony - ogrodzony drutem kolczastym - wyżywienie b. złe - higiena niedostateczna, brud / ogromne ilości pluskw /

Polnysep Łolski: tajga, teren błotnisty / torfowiska - ludzie rozlokowani w namiotach / 45 cm. przestrzeni na człowieka / warunki mieszkalne b. złe, higiena niedostateczna, brak wody do picia / woda morska słona / brzydki klimat - tyfus b. częsty. -

● Przebieg choroby: ludzie wypleni do budowy lotniska, oraz splawu drzewa na rzecz Polski, pozostali zatrzymanymi zostali w obozie dla prac w portach morskich, szpitalach i wyjazdach towarów wojennych i żywności. Ludzie wypleni do budowy lotniska i splawu drzewa mieli jaknajgorsze warunki bytowania. Mieszkałi pod gołym niebem. Urządzali sobie namioty z kory i porzuciwadła / kto takowe miał / - spalili na gołej ziemi / w tajdze brak było jakiegokolwiek rodzaju udatujących się na postawie / ludzie liczyli dostawie w błocie. Jak chodzi o wyżywienie to i to sprawa nielepiej przedstawia się. Prowiant i to w małych ilościach, urodowa stamka b. mała / dostarczano przez ludzi do tego specjalnie przeznaczonych z polskimi / stworzono w obozie specjalną kompanię transportową - żywnościową, której zadaniem było przewożenie na starych barkach żywności dla rodaków / żadne inny środki lokomocji - poza utorami nie dochodził na miejsce przewożenia - ponieważ ludzie przewożący go, jak rzęta wyciętych polay bardzo wyjeżdżali wzdłużnymi marszami, podrobiając koliję, a w szczególności tym odby-

wisaniu, bądź zjadali go przez drugą, bądź też prościej chęć sobie ulżyć pozostawiali na drodze, 1-m. sztukami zmieszany był przenieć na sobie 35 kg. wagi) ujednostkowanie w opakowaniu twardeym, jak skorynie i t. p. - Resultat taki, że polacy zatrudnieni na lotnisku przyjmowali zgodę. -

Archangielsk: warunki drewniane, terenie b. ograniczony - błotnisty.

Italia: - Jusuovo: budynki w oborze drewniane - piętrowe, zimne i wilgotne, zabrak kuchen do gotowania posiłków / kuchnie gotowały bez przerw 24 godziny na kilka rat każdy z posiłków. Obor. mieszkał w sobie przeszło 12,000 ludzi. Panował głód, a co za tym idzie choroby. Shigina niedostatkiem - zawremis zatkanajace.

5) Shiad junior: w oborze przebywali polacy, białorusini, ukraińscy i syberci. Kategorie przedstawa - służba i h. p. Organizacjach. Liczono stowunki - dobre. -

6) Lysis oborowe: godzina 6-ta pobudka, godzina 7-ta u. t. zw. „powierka” 7³⁰ ziniadanie, godzina 13-ta obiad i godz. 19-ta kolacja. O godz. 23⁰⁰ gaszenie światła i spanie. Po kilku dni sprawdzanie imiennej stanu obecnych w poszczególnych kompaniach, jak również co miesiąc oraz ogólna rewizja na salach, porzekiwania prowadzenie narad, jak młotki, pilki i inne, oraz różnego rodzaju materjałów, również zabierano książki, polski, wogóle wszystkie pisania polskie. Praca oborowa polega przedewszystkiem na pracach porządkowych, następnie budowano budynki mieszkalne i drewna dostarczonego przez izolacyjny N. R. H. D. i to ściśle w rejonie oboru. W nadzwyczajnych wypadkach myślało się druty, po drewno i polaków, jak również i na drogi do odrywania innego, lecz silnym komojem, po uprzednim imiennym sprawdzaniu myślałych.

7) Stowunek władz N. R. H. D. do polaków: Stowunek władz N. R. H. D. do polaków b. rty. Pro-poganda komunistyczna b. rozpowszechniona i stowowana przy każdej nadarnej się okazji, mieszanie od stałych pogadań komunistycznych i bezbożnych. Badania rty prowadzenie w kierunku myślenia oficerów, podoficerów promijnych i O. II, jak również policjantów, policji unudowanej i śledczych. -

8) Pomoc lekarska: Szpital na terenie oboru nie istniał, istniał t. zw. izby chorych - o b. ograniczonej ilości miejsc - jak również niedostatek wyposażenia w przyrządy do leczenia. Istniał również ambulans sanit., które funkcjonowały b. źle, ponad lekarzów udzielali prowadzenie siostry san. oraz nasi

podoficerowie sanitarni. Brak lekarstw utrudniał doświadczenia. Śmierćelności us-
ogół nieduża. W okresie juchnowo zmarł usgł w dniu 18. II. kon. gada. 42 rano z p.
Krupski Beata - siostr. w stanie spoczynku. W polsce otrzymała zamieszkała w m. Baranowicach.
Był jeszcze jeden wypadek śmierci, lecz zmarłego nazwiska nie pamiętam, wiem że był to
marchistrz z kawalerii.

9) czy i jaka była łączność z krajem i rodziną:

Łączność z krajem była - lecz niedostateczna. Listy otrzymywane od rodzin były bardzo
długo 2-3 miesiące - również listy nadawane przez nas dochodziły bardzo późno.
Wiadomym jest, że listy od rodzin przetrzymywane były przez Komendę Oboru i rybo-
styczne później przy badaniu w Komendzie. Korespondencja z rodz. w kraju utrzy-
mywano za pośrednictwem siostry swoich.

10) Gdy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do Armii:

25. VII. 1941. Na skutek umowy angielsko, polskiej-sowieckiej zwolniony został z oboru
i razem z innymi odesłano nas do N.P. 5 Dywizji Piechoty w Tatarsku - Z.S.S.R.
M. p. dnia 19. II. 1943.

Gromek Beata
siostr. rano.